

EFTER VÅLDET

IDEAL samverkan kring barn i skyddat boende

Utveckling och implementering

Maria Eriksson & Linda S. Jonsson

© Författarna

Marie Cederschiöld högskola

Stockholm, 2022

Det här projektet har genomförts med stöd av Europeiska unionens program för Rättigheter, jämlikhet och medborgarskap (REC 2014-2020). Europeiska Kommissionens stöd åt framställningen av detta dokument utgör inte ett godkännande av dess innehåll, vilket endast återspeglar upphovsmännens åsikter, och Kommissionen kan inte hållas ansvarigt för någon användning av informationen i det.

Innehåll

Inledning	4
Utgångspunkter.....	5
Rapporten.....	5
Centrala frågor för utveckling.....	6
Vid placering i skyddat boende	7
Under placering i skyddat boende	8
När placeringen upphör	10
Stöd efter flytt från skyddat boende	11
Andra stödinsatser.....	12
Utvecklingen av en modell	14
Design av en modell.....	14
Prövning i praktiken.....	15
IDEAL samverkan med barnet i centrum	17
In (I): När barnet kommer till det skyddade boendet.....	17
During (D): Under tiden i skyddat boende.....	18
Exit (E): Planering för och utflyttning från det skyddade boendet.....	20
After (A): Övergången till livet efter det skyddade boendet.....	21
Long term (L): Att mer långsiktigt stödja barnets återhämtning.....	22
Slutsatser	24
Referenser.....	25

Inledning

Varje år vistas tusentals barn i Sverige i skyddade boenden tillsammans med en förälder, typiskt sett mamma. I ett skyddat boende upphör våldet, men barnens vistelse där aktualiserar en rad frågor om barns rättigheter. Att uppleva våld mot en förälder eller själv bli direkt utsatt för våld kan skapa trauma och problem senare i livet. En trygg miljö med stödjande relationer till vuxna runtomkring vilka förstår våldets konsekvenser kan bidra till barns återhämtning efter upplevelser av våld. Barn kan dock ha ytterligare behov av hjälp under tiden i skyddat boende och det kan finnas luckor i stödet när barnen lämnar det skyddade boendet.

Under två år, 2021-2022, har Barnafrid, Rädda Barnen, Marie Cederschiöld högskola, Göteborgs kyrkliga stadsmission och Stiftelsen Allmänna Barnhuset samarbetat i ett EU-finansierat projekt, *Efter våldet – rättigheter för barn i skyddat boende*. Efter våldet handlar om att stärka rätten till skydd, stöd och delaktighet för barn som upplevt våld i hemmet, under och efter deras tid i skyddat boende. Projektets fulla titel var "After the Violence: Ensuring Child Rights Based Protection and Support to children who are victims of domestic violence, during and after their stay at women shelters in Sweden". Det övergripande syftet med projektet baseras på Barnkonventionen, EU-direktiv 2012/29/EU och Istanbulkonventionen.

Genom projektet "Efter våldet" utvecklades en modell för arbete med barn i skyddat boende kallat "Pusslet". Pusslet består av fem pusselbitar: 1) Traumamedveten omsorg, 2) Information & delaktighet, 3) Lek & aktivitet, 4) Barncentrerad samverkan och 5) Våldsmedveten handläggning. Den här rapporten handlar om pusselbiten "barncentrerad samverkan" och beskriver arbetet med att designa, pröva och utvärdera en modell för samverkan kring barn i skyddat boende som involverar skyddat boende och socialtjänst, och som grundas på ett barnrättsperspektiv, aktuell forskning, och lagstiftning. Arbetet resulterade i IDEAL-modellen för barncentrerad samverkan kring barn i skyddat boende, vilken beskrivs nedan. IDEAL-modellen för barncentrerad samverkan fokuserar på de olika faserna i en placeringsprocess: när barnet kommer till det skyddade boendet (In: I), tiden i det skyddade boendet (During: D), planering för och utflyttning från det skyddade boendet (Exit: E), övergången till livet efter det skyddade boendet (After: A), och den syftar även till att mer långsiktigt stödja barnets återhämtning efter upplevelser av våld och boende i skyddat boende (Long term: L). Modellen fokuserar samverkan mellan skyddade boenden och verksamheter/myndigheter som placerar i skyddat boende, verksamheter/myndigheter som ansvarar för skydd och stöd till utsatta barn, och verksamheter som erbjuder stöd till barn och föräldrar.

Utgångspunkter

Projektet Efter våldet var baserat på ett barnrättsperspektiv och befintlig kunskap om våld i nära relationer. I arbetet med att utveckla en modell för "barncentrerad samverkan" betydde dessa utgångspunkter ett holistiskt perspektiv på barn i skyddat boende. När det gäller barns behov av stöd finns idag en omfattande forskningsbaserad kunskap om vilka negativa effekter upplevelser av våld kan ha för barns hälsa och välbefinnande både på kort och lång sikt (Eriksson et al. 2022). Därför kan både stöd och andra insatser behövas utöver det skydd som en placering i skyddat boende innebär. Forskningen visar vidare att situationen för, och hjälpbehoven hos, det enskilda barnet varierar vilket betyder att alla instanser som kommer i kontakt med barnet och barnets familj nogt behöver överväga vad som blir den bästa hjälpen till just det här barnet. Vidare är barn inte några "passiva" offer för omständigheterna de befinner sig i utan de försöker på olika sätt agera för att hantera sin situation. Barn har också sina egna åsikter och tolkningar av våldet och situationen hemma.

Utöver denna forskningsbaserade kunskapsbas har forskarteamet också utgått från utvecklingspsykologi och -psykopatologi respektive barndomssociologi som ett teoretiskt ramverk för att förstå barnen och deras situation och behov. I linje med det teoretiska ramverket har barn både betraktats som "under utveckling" och som "sociala aktörer", det vill säga som subjekt och huvudpersoner i sina egna liv med egna sätt att skapa mening och sätt att hantera sin livssituation (se Eriksson 2017). Av detta dubbla perspektiv på barnet följde, bland annat, att barns aktörskap och delaktighet var en central fråga i utvecklingsarbetet. Vidare att insatser här-och-nu också måste kombineras med ett mer långsiktigt perspektiv, för att motverka risker för långsiktiga negativa konsekvenser av tidigare upplevelser av våld.

Rapporten

Rapporten består av två delar. Först sammanfattas tidigare erfarenheter hos praktiskt verksamma av samverkan kring barn i skyddat boende och de frågor för utveckling som aktualiseras av de erfarenheterna. Dessa erfarenheter och synpunkter utgjorde grunden för utvecklingsarbetet, och för de mål och aktiviteter som ingår i modellen för barncentrerad samverkan som presenteras i rapporten. I rapportens andra del beskrivs de olika komponenterna i IDEAL samverkan kring barn i skyddat boende, liksom erfarenheterna av arbetet med att utveckla modellen.

Centrala frågor för utveckling

Det första steget i arbetet med en modell för barncentrerad samverkan var att kartlägga medverkande verksamheters erfarenheter av samverkan kring barn i skyddat boende. Kartläggningen genomfördes genom intervjuer och en enkät om åsikter om hur samverkan runt barn i skyddat boende fungerar.

Totalt intervjuades 15 praktiker från fem av de verksamheter som var relevanta i den berörda lokala kontexten. Utöver ett skyddat boende bestod dessa verksamheter av myndighetsutövande socialtjänst med ansvar för insatser till våldsutsatta och våldsutövande vuxna. Med befintlig svensk lagstiftning är socialtjänsten den myndighet som ansvarar för insatser till våldsutsatta vuxna, inklusive placering i skyddat boende vid behov. Personal i den sociala barn- och ungdomsvården intervjuades också, eftersom det är den myndighet som ansvarar för att utreda barns eventuella behov av skydd och stöd när barn upplever våld mot en omsorgsperson, inklusive när barnet följer med sin våldsutsatta förälder till ett skyddat boende. I den lokala kontext där projektet genomfördes finns två olika kommunala verksamheter som erbjuder stöd till barn och deras familjer: den generella öppenvården som erbjuder insatser till barn och familjer och en verksamhet som är specialiserad på våld i nära relationer. Personal från båda dessa verksamheter intervjuades.

Även om det skyddade boende som ingick i projektet är kommunalt och alltså har samma typ av huvudman som de andra verksamheterna har det skyddade boendet ett betydligt större upptagningsområde än övriga medverkande verksamheter. Även stödverksamheten som är specialiserad på våld har ett större upptagningsområde än den myndighetsutövande socialtjänsten respektive öppenvården.

Enkäten om åsikter om samverkan runt barn i skyddat boende bestod av nio frågor där de svarande ombads bedöma centrala aspekter av samverkan (Danermark et al. 2013). De svarandes övergripande bedömning av samverkan var att den "för närvarande" fungerade någonstans mellan "dåligt" eller "varken bra eller dåligt". Sammantaget pekade svaren tydligt på att det fanns utrymme för förbättringar, särskilt sett ur personalen vid det skyddade boendets perspektiv (se Eriksson & Jonsson 2021). Intervjuerna gav mer detaljerad information om vad olika svårigheter kunde bestå av, och pekade på centrala frågor för förbättrad samverkan under alla de olika faserna av placeringsprocessen, det vill säga, när föräldern placeras i skyddat boende och barnet följer med, under tiden barnen visats i boendet, vid utflytt från det skyddade boendet och perioden närmast därefter. De frågor som framkom under intervjuerna sammanfattas nedan.

Vid placering i skyddat boende

Mot bakgrund av den lagstiftning som gällde under projektperioden, liksom hur arbetet med våld i nära relationer organiserats i den aktuella lokala socialtjänsten, är det det vuxna brottsoffret som formellt placeras i skyddat boende, och barnet är "endast" medföljande. Med denna lagstiftning fattar myndighetsutövande socialtjänst endast ett beslut angående den vuxna, medan det är den vuxna/föräldern/vårdnadshavaren som beslutar om barnet och barnets vistelse i det skyddade boendet. Eftersom myndighetsutövningen i den aktuella lokala socialtjänsten – i likhet med de flesta socialtjänster runt om i landet – delats upp i olika enheter som arbetar med "vuxna" respektive "barn och unga", har de handläggare som fattar beslut om det vuxna brottsoffret inte mandat att fatta några beslut som rör barnen i samma familj. Det är förstås fullt möjligt för handläggare vid enheten för barn och unga att fatta beslut om placering av barnen. De tenderar dock inte att göra det om föräldern är placerad av en annan myndighetsutövande del av socialtjänsten (se SOU 2017:112).

Eftersom det oftast inte fattats något formellt beslut om placering av barnen, finns heller ingen utvecklad plan för placeringen, och inte heller någon formaliserad uppföljning från den sociala barn- och ungdomsvårdens sida. Detta sätt att tolka lagstiftningen och utforma det praktiska arbetet är inte unikt för den socialtjänst som ingått i projektet. Tvärtom, praktiken kan sägas vara typisk för kommunernas arbete med barn i skyddat boende, och har kritiserats starkt i en offentlig utredning om barn i skyddat boende (SOU 2017:112). Denna utredning lämnade förslag om förändringar i lagstiftningen flera år innan projektet. Efter våldet drog igång, förslag som innebär att socialtjänsten måste fatta beslut om placering även när det gäller barnen. Under den period som projektet pågått genomfördes dock inga sådana förändringar i lagstiftningen.

Mot bakgrund av den här situationen blir samverkan mellan olika delar av myndighetsutövande socialtjänst (enheter för vuxna respektive barn och unga) av avgörande betydelse för att förbättra situationen för barn som följer med en förälder - typiskt sett sin mamma - till ett skyddat boende. I intervjuerna pratade personal från det skyddade boendet om återkommande problem med samarbetet och kommunikationen mellan dessa delar av socialtjänsten, och om att det här finns en stor förbättringspotential. Informanterna från de myndighetsutövande delarna av socialtjänsten i den medverkande kommunen pratade på ett liknande sätt om problem. De lyfte dock även fram mer positiva erfarenheter, särskilt från "akuta ärenden" där placeringen inte är planerad utan måste hanteras omedelbart, exempelvis om när en våldsutsatt mamma dyker upp i socialtjänstens reception med sina barn och ber om hjälp, eller när ett ärende lämnas över till socialtjänsten från polisen. I akuta situationer tenderar handläggare från båda enheterna att bli involverade, kommunicera med varandra och de får då också en gemensam bild av ärendet, menade informanterna. I ärenden där handläggare från båda enheterna varit med från början blir ofta samarbetet lättare längre fram i

processen också, beskrev informanter från båda enheterna. Intervjupersonerna från de myndighetsutövande delarna av socialtjänsten pekade även på att det redan innan projektets start fanns utvecklade skriftliga rutiner för hur samarbetet ska gå till i ärenden där båda enheterna är involverade i och med att barnet följer med sin förälder till skyddat boende. Dessa rutiner skulle kunna utgöra en del av den mer utvecklade modell för samverkan som var ett av målen med projektet Efter våldet.

Under placering i skyddat boende

Den övergripande bild som förmedlades av informanter från samtliga medverkande verksamheter var att även om de hade några positiva erfarenheter från samverkan kring barn i skyddat boende rörde dessa sig nästa uteslutande om samverkan i den inledande fasen. Ju längre fram i processen, desto mer tenderar samarbetet att "ebba ut" och upphöra, var den bild som förmedlades i intervjuerna.

Sett ur det skyddade boendets perspektiv är det flera olika aspekter som behöver beaktas för att förbättra situationen. En central fråga är att även om de föreskrifter och allmänna råd som gällde under projektperioden gjorde det obligatoriskt för socialtjänsten att öppna en utredning när barn upplever våld (inklusive att uppleva våld mot en förälder), och att socialtjänsten också oftast öppnat en utredning, kan det sätt på vilket utredningen genomförs vara problematiskt. Ett återkommande problem är att myndighetsutövande delar av socialtjänsten inte kommunicerar med varandra, och att, till exempel "barnhandläggarna" frågar personalen vid det skyddade boendet om vad "vuxenhandläggarna" planerar att göra, hur lång placeringen blir, och så vidare, i stället för att fråga sina kollegor i den egna förvaltningen direkt.

Informanterna från myndighetsutövande socialtjänst gav en liknande bild, med tillägget att även om de skulle vilja samarbeta mer med sina kollegor, exempelvis genom att genomföra platsbesök i det skyddade boendet tillsammans och intervjua mamma och barn parallellt, så är det ofta inte möjligt att synkronisera utredningarna på det sättet på grund av handläggarnas egna scheman och arbetsbörda.

En annan fråga som är relaterad till det parallella utredningsarbetet är att det ibland tar längre tid för socialtjänsten att utse en ansvarig handläggare i "barnärendet" jämfört med "vuxenärendet", enligt personalen vid det skyddade boendet. Det framstår som att det finns vissa problematiska aspekter av ärendegången och -hanteringen vid mottagningsenheten, det vill säga den del av socialtjänsten som först tar emot ärendet och gör en första bedömning – exempelvis av behovet av akuta åtgärder – innan ärendet lämnas vidare till ordinarie utredningsenheter. Medan ärendet oftast överlämnas till vuxenheten relativt snabbt (den enhet som beslutar om placering i skyddat boende) verkar ärendet inte lämnas över till barn- och ungdomsenheten lika snabbt, menar informanterna. Därmed blir det

också svårare att åstadkomma en om inte gemensam så åtminstone parallell handläggning av ärendet i de tidiga faserna av processen.

Enligt informanterna från både skyddat boende och myndighetsutövande socialtjänst med ansvar för vuxna är ett ytterligare problem att barnavårdsutredningen kan avslutas relativt snabbt när mamma och barn kommit till det skyddade boendet, med hänvisning till att mamman har skyddat barnen genom att söka hjälp/flytta till ett skyddat boende, och att hennes omsorgsförmåga därmed anses tillräckligt god och ingen ytterligare åtgärd behövs från socialtjänstens sida. Så som praktiken beskrivs av informanter från andra verksamheter blir konsekvensen av en sådan hantering från den sociala barnavårdens sida att barnets situation och behov av stöd bortom det skyddade boendet inte utreds ordentligt, och då inte heller eventuella behov av stöd i anslutning till och efter utflytten från det skyddade boendet. Detsamma kan sägas om den utsatta förälderns omsorgsförmåga, då det kan vara stor skillnad på att utöva omsorg om barnen i en trygg situation och med närvarande personal dygnet runt, jämfört med att utöva omsorgen ensam i den situation av osäkra boendeförhållanden som våldsutsatta mammor ofta hamnar i med sina barn efter en utflytt från skyddat boende. Vidare kan barnens behov förändras i samband med flytten från det skyddade boendet. Om barnavårdsutredningen är avslutad finns dock ingen ansvarig handläggare som kan vara involverad i planeringen av "eftervården" och stödet efter utflytt.

En tredje fråga som väcktes av informanterna från det skyddade boendet var ytterligare stöd under tiden i boendet. Det skyddade boende som ingick i projektet erbjuder både mammor och barn olika former av stöd under tiden i boendet, i linje med hur det ser ut på många skyddade boenden i Sverige. Det finns dock gränser för hur mycket stöd som personalen har möjlighet att erbjuda en enskild mamma när det handlar om stöd i föräldraskapet, och i vissa fall finns behov av ytterligare stöd. Intervjupersonerna menade att socialtjänsten kan vara tveksamma till att erbjuda ytterligare insatser medan en insats (placeringen i boende) pågår. Intervjuad personal från både vuxen- och barn- och ungdomsenheterna menade dock att det är fullt möjligt att besluta om ytterligare stöd till familjen även under tiden de vistas i skyddat boende.

Dessa olika bilder av möjligheterna för mamma och barn att få ytterligare stöd under tiden i skyddat boende skulle kunna tolkas som ett uttryck för att det finns oklarheter rörande vem som har det yttersta ansvaret för barnets situation: om en våldsutsatt mamma behöver extra stöd under tiden i skyddat boende, är det en fråga för vuxenenheten (som kanske framförallt ser henne som en vuxen individ/utsatt partner, men inte lika mycket som förälder) eller barn- och ungdomsvården (som framförallt ser henne som en förälder, men kanske inte lika mycket som våldsutsatt)?

En fjärde fråga är barnens tillgång till skola. Även om det skyddade boendet i det här projektet erbjuder ett par timmars skolgång varje dag kan denna insats betraktas som en "minimivå" för att upprätthålla barnens skolgång. Också frågan om barnens skolgång framträdde i intervjuerna som något av en konfliktyta i relationen mellan myndighetsutövande delar av socialtjänsten, i alla fall enligt informanterna från vuxenenheten. Eftersom handläggare vid vuxenenheten enligt sina lokala regler och rutiner inte har mandat att fatta några beslut eller skriva några intyg som rör barnen måste alla frågor som handlar om skola och förskola hanteras av kollegorna på barn- och ungdomsenheten. Det framstår dock som att det finns något olika uppfattningar om i vilken grad handläggare från barn- och ungdomsenheten faktiskt involverar sig i att säkra barnens tillgång till skola (inklusive förskola), exempelvis genom att skriva intyg till stöd för placering i förskola/skola i en annan kommun om mamma och barn måste flytta för att upprätthålla skyddet.

Frågan om skilda synpunkter på arbetet med barnen skolgång ser ut att åtminstone delvis vara sammankopplad med olika förhållningssätt till våldsutövaren, om han (som det är i de flesta fall) också är barnens pappa och vårdnadshavare. Särskilt personal från det skyddade boendet och socialtjänstens vuxenenhet pratade i intervjuerna om att barn- och ungdomshandläggarna i vissa fall är för undfallande i förhållande till våldsutövaren, medan handläggarna från barn- och ungdomsenheten menade att andra enheter som bara har kontakt med den utsatta/mamman inte alltid förstår barn- och ungdomsvårdens roll med ett ansvar för hela barnets situation, inklusive barnets relation till den andra – våldsutövande - föräldern.

När placeringen upphör

Informanterna beskrev en generell tendens till avtagande samverkan genom placeringsprocessen, inklusive att samverkan ofta saknas när det handlar om att avsluta vistelsen i skyddat boende.

Något som personalen vid det skyddade boendet lyfte fram som ett stort problem var att vuxenenheten som ansvar för placeringen ofta bara fattar beslut om placering en vecka i taget, och ofta fattar beslut om förlängd placering i sista minuten, vilket försätter mamma, barn och personal i en situation där de först på fredag eftermiddag vet om mamman och barnen får stanna, om placeringen upphör en fredag, exempelvis. Denna praktik skapar stor osäkerhet och stress och gör det svårt att planera och förbereda barnet på en utflytt om det är aktuellt.

Dessutom, om placeringsbesluten bara gäller en vecka i taget blir det svårare att erbjuda stödinsatser under tiden i skyddat boende, eftersom det är svårt att starta en process om det är oklart hur länge mamma och barn kommer att stanna. En konsekvens av detta är att även barn som blir kvar i skyddat boende under en lång tid blir utan mer organiserat stöd – trots att insatser finns – på grund av de kortsiktiga besluten. I tillägg till detta kan sägas att beslut om korta placeringstider, beslut i sista

minuten och brist på samverkan mellan myndighetsutövande delar av socialtjänsten får som konsekvens att den sociala barn- och ungdomsvården också får svårt att planera för insatser för barnen vid utflytt och under perioden närmast efter en vistelse i skyddat boende.

Stöd efter flytt från skyddat boende

En konsekvens av bristen på samverkan och ofta hastiga eller icke-planerade utflyttar från det skyddade boendet är otillräcklig planering för insatser efter det skyddade boendet, och då särskilt insatser riktade till barn. Personal från samtliga verksamheter var samstämmiga om att det behövs en högre grad av planering för att säkra stödet till barnen efter flytten från ett skyddat boende.

En idé som fördes fram under intervjuerna var att använda befintlig lagstiftning och då specifikt en "Samordnad individuell plan" (SIP) för att förbättra samverkan i dessa ärenden. Andra informanter pratade dock om negativa erfarenheter av SIP eftersom allt som skrivs in i den samordnade individuella planen ska betraktas som ett positivt beslut av myndigheten – som brukaren därmed får rätt till – och att företrädare för verksamheterna därför ogärna skriver in något i planen. SIP-möten kan dessutom få karaktären av att "alla vill göra så lite som möjligt" och att de inte alltid upplevs som så positiva av den brukare som berörs, menade några informanter. Här ska också sägas att SIP oftast används i förhållande till vuxna, vilket betyder att barnens situation inte per automatik skulle hamna i fokus för ett SIP-möte. I stället lyftes samverkansmodellen i Barnahus (se Johansson et al. 2017) fram som ett mer positivt exempel att titta på för att få inspiration till hur samverkan skulle kunna utvecklas.

Informanterna var samstämmiga om att det finns ett glapp i insatskedjan när mammor och barn lämnas skyddat boende. Några informanter hade vissa goda erfarenheter av ärenden där familjen varit känd för socialtjänsten och hade en beviljad insats redan innan flytten till det skyddade boendet. I dessa fall hade insatsen kunnat pågå också under tiden i det skyddade boendet och/eller återupptas vid utflytt eller direkt efter utflytt från det skyddade boendet. I andra fall kan det dock ta lång tid innan en insats kommer igång, menade informanterna.

Ett skäl till glappet i insatskedjan kan vara långa väntetider hos den stödverksamhet som är specialiserad på våld. Ett annat skäl kan vara att barnavårdsutredningen avslutats innan mamman och barnet kunnat flytta från det skyddade boendet och att det då behöver bli en ny process innan socialtjänsten formellt kan besluta om insats. Ett tredje skäl kan vara svårigheter i att hitta lämplig insats. Särskilt informanterna från barn- och ungdomsenheten pratade om svårigheterna förknippade med att flytta över ärenden till andra socialtjänster, om insatserna av skyddsskäl behöver ges av en annan socialtjänst/kommun. Om personal kan lämna över ärenden till sin "egen" öppenvård är situationen lite enklare, menade informanterna. Men om familjen inte kan stanna i kommunen utan

behöver flytta kan det ta lång tid att få en annan socialtjänst att ta emot dem och erbjuda stödinsatser, enligt informanterna.

En av informanterna beskrev mer positiva erfarenheter av processen att lämna skyddat boende. I ett tidigare arbetssätt hen hade erfarenhet av, vilket var organiserat på ett annat sätt än vad som var fallet i de verksamheter som deltog i projektet, hade socialtjänsten haft särskilda pedagoger som arbetat med hembesök i princip dagligen under den första veckan eller veckorna efter en flytt från ett skyddat boende. I arbetsuppgifterna hade ingått att både hjälpa till med allehanda praktiska saker som behöver komma på plats efter en flytt, och att stödja mamma och barn i övergången från ett liv i skyddat boende till en vardag i ett eget hem. Pedagogernas arbete inkluderade att hjälpa barnen att förstå och skapa mening kring flytten från det skyddade boendet och att hjälpa mamma och barn att utveckla en gemensam berättelse om flytten till ett nytt hem.

Andra stödinsatser

Intervjuerna gjorde det tydligt att utöver de verksamheter som fanns representerade i projektet Efter våldet bör helst en rad andra verksamheter också involveras i samverkan kring barn i skyddat boende. Behovet av samverkan mellan en lång rad olika verksamheter skapas av den höga grad av specialisering och funktionsindelning som präglar svensk socialtjänst idag (Stranz et al. 2016). Den högra graden av specialisering öppnar för den typ av professionellt gränsarbete (Gieryn 1983; Liljegren, 2008) som kan ses inte bara i Sverige utan i politik och praktik i förhållande till våld i nära relationer i många olika kontexter (t.ex. Hester 2011).

En del av socialtjänsten som framstår som central för en mer utvecklad modell för samverkan är socialtjänstens mottagningsenhet, eftersom det är den enheten som ofta får den första kontakten med familjen och även kan vara involverade vid en placering i skyddat boende. I en intervju beskrev informanten hur ett ärende "låg kvar" på mottagningsenheten under hela barnets tid i det skyddade boendet och alltså aldrig flyttades över till en barn- och ungdomsenhet med ansvar för att utreda barnets situation och behov. I det fallet genomfördes med andra ord ingen barnavårdsutredning, eftersom barnets ärende hade "fastnat" på mottagningsenheten.

En annan verksamhet av central betydelse är den enhet som hanterar ekonomiskt bistånd, eftersom denna enhet typiskt sett har en viktig roll i alla frågor som rör boende och familjens ekonomiska situation efter flytten från skyddat boende.

För det tredje bör "familjerätten" inkluderas. Denna del av socialtjänsten utför utredningar på uppdrag av domstol när det blir en rättslig tvist om vårdnad, boende eller umgänge. De erbjuder också samarbetsamtal till ej sammanlevande föräldrar som vill komma överens om gemensamma barn,

och hanterar formella avtal mellan föräldrar om vårdad, boende eller umgänge. En familjerättslig tvist pågår ofta parallellt med insatser efter en vistelse i skyddat boende, enligt informanterna. Liksom är fallet i många andra länder (t.ex. Storbritannien, se Hester 2011), organiseras ofta familjerättsarbetet separat från barnvårdsarbetet i svensk socialtjänst, och denna uppdelning i olika enheter kan resultera i olika och motstridiga perspektiv och arbetssätt, vilket skapar behov av modeller och strukturer som främjar samverkan.

Under intervjuerna diskuterades också möjligheter att remittera barn vidare till mer specialiserade behandlingsinsatser som traumabehandling för barn med posttraumatiska symptom. I det svenska systemet är den typen av insatser en fråga för hälso- och sjukvården, vilket betyder att det är insatser som organisatoriskt är ytterligare separerade från andra delar av insatskedjan för barn i skyddat boende. Hälso- och sjukvården är regional (med 21 regioner i landet) medan socialtjänsten är kommunal (med 290 kommuner i landet) och regionerna och kommunerna drivs separat från varandra politiskt, beskattning och budgetar är helt separata, och så vidare.

Ett tema som återkom i intervjuerna var hur svårt det är att för barn i skyddat boende att få tillgång till insatser från barn- och ungdomspsykiatri. Det var flera skäl till dessa svårigheter som lyftes fram. För det första erbjuder barn- och ungdomspsykiatri inte behandlingsinsatser om barnets situation uppfattas vara för instabil, vilket den tenderar vara för barn i skyddat boende. För det andra beskrev informanterna barn- och ungdomspsykiatri som generellt ovillig att erbjuda behandling utan medgivande från båda vårdnadshavarna. Det kan vara fallet även om socialnämnden fattat beslut om att barnet ska få tillgång till behandlingsinsatser även utan medgivande från den ena av vårdnadshavarna. För det tredje tenderar det vara långa väntetider hos barn- och ungdomspsykiatri, och instansen är generellt svår att få kontakt med, menade informanterna.

När det gäller att få barn- och ungdomspsykiatrisk konsultation om barn som personalen i det skyddade boendet känner oro för beskrev de att de slutat söka råd och stöd i den offentliga hälso- och sjukvården angående barn i boendet. I stället har de börjat vända sig till civilsamhällesorganisationer som har motsvarande kompetens, för att få tillgång till den konsultation de behöver. Sammantaget pekade intervjuerna på att det i det svenska systemet innebär ett relativt omfattande arbete att inkludera hälso- och sjukvården i en modell för barncentrerad samverkan. Detta arbete bedömdes vara för omfattande för att rymmas inom de ramar som satts för projektet Efter våldet.

Utvecklingen av en modell

Nästa steg var att utifrån de erfarenheter som dokumenterats designa, pröva och utvärdera en modell för samverkan kring barn i skyddat boende.

Design av en modell

Representanter från fyra av de fem verksamheter som intervjuats bildade en arbetsgrupp tillsammans med forskarna. Arbetsgruppen inkluderade skyddat boende, myndighetsutövning vuxna, myndighetsutövning barn och unga samt den generella öppenvården. Mot bakgrund av de diskussioner som fördes i gruppen och även situationen för de olika verksamheterna beslutades att arbetet skulle fokusera på de fyra verksamheter som mest sannolikt kommer i kontakt med barn i skyddat boende. Även om det är viktigt att inkludera insatser från verksamheten specialiserad på våld i insatskedjan för barn i skyddat boende bedömdes det som mindre troligt att denna verksamhet – eller för den delen hälso- och sjukvården – erbjuder insatser till barn redan under tiden i skyddat boende. Detta på grund av både köer och väntetider, vilka bidrar till det faktum att barn ofta hinner flytta ut från boendet innan ett erbjudande om insats blir aktuellt. Som kommenteras ovan kan dessa verksamheter också vara ovilliga att erbjuda insatser under tiden barnet bor i skyddat boende, eftersom de uppfattar barnets situation som för instabil. Tillsammans med forskarna beslutade representanten från den specialiserade verksamheten att avstå från arbetet i gruppen. Huvudskälet var att verksamheten sällan erbjuder insatser till barn medan placeringen i skyddat boende pågår. Däremot kan öppenvården, vilken har en närmare organisatorisk koppling till den myndighetsutövande delen av socialtjänsten, erbjuda insatser redan under tiden i skyddat boende.

Arbetsgruppen beslutade att utvecklingsarbetet skulle fokusera på de verksamheter som mest sannolikt blir involverade i samverkan kring barn i skyddat boende i sin vardagliga praktik, också bortom projektet. När det gäller andra verksamheter beslutade gruppen att det inte var praktiskt möjligt att inkludera dem i utvecklingsarbetet på grund av de tidsramar som satts för projektet. Det betyder att den modell för samverkan som utvecklats berör skyddat boende, myndigheter formellt ansvariga för placering av vuxna brottsoffer i skyddat boende (socialtjänstens vuxenenhet) respektive för beslut som rör barn (socialtjänstens barn- och ungdomsenhet), samt verksamheter som erbjuder stöd till barn och deras familjer (socialtjänstens öppenvård).

De centrala frågor för utveckling under olika faser av placeringsprocessen som identifierades genom det första kartläggande steget av arbetet utgjorde utgångspunkten för utvecklingsarbetet i steg två. Arbetsgruppen möttes vid ett par olika tillfällen för att utifrån dessa frågor arbeta fram ett första förslag på en modell för samverkan. De redan existerande lokala rutinerna för samverkan mellan

vuxenenheten och barn- och ungdomsenheten delades också i gruppen och några av delarna i detta dokument inkluderades i den första versionen av modellen som skulle prövas i praktiken (t.ex. rekommenderade kontakter mellan ansvariga vuxen-/barnhandläggare).

Prövning i praktiken

Efter att en första version av modellen utarbetats inleddes arbetet med att pröva i praktiken, under tidig höst 2021. Arbetsgruppen inklusive forskarna hade regelbundna avstämningar, ungefär en gång i månaden, för att följa upp och diskutera hur arbetet gick. Ett särskilt ärende – här kallat "lilla A" – användes som en pilot för att pröva och omarbete respektive del i modellen. "Lilla A" följdes av arbetsgruppen inklusive forskarna under flera månader, hela vägen genom processen från inflytt i boendet till utflytt och att landa i en ny bostad. Fallet "Lilla A" visade sig hjälpa gruppen att överväga många olika aspekter av en modell för samverkan, eftersom detta barn och den här mamman stannade i det skyddade boendet under relativt lång tid (jämfört med många andra ärenden) och även hade behov av ytterligare insatser utöver det skyddade boendet. Handläggaren från socialtjänsten som var ansvarig för "Lilla A" ingick inte i arbetsgruppen som tog fram modellen, men inkluderades i gruppen då fallet "Lilla A" diskuterades.

Både parallellt med och efter fallet "Lilla A" samverkade socialtjänstens myndighetsutövande delar i andra ärenden med barn i skyddat boende, ärenden som inbegrep både arbetsgruppens medlemmar och andra handläggare än de som ingick i arbetsgruppen. I dessa senare fall inkluderades inte handläggare som inte ingick i arbetsgruppen i arbetet, utan arbetsgruppens medlemmar höll kontakt med sina kollegor och återrapporterade till arbetsgruppen hur arbetet gick.

I arbetet med att utveckla och pröva modellen mötte arbetsgruppen och forskarna olika utmaningar. En sådan var antalet ärenden under projektperioden som involverade samtliga verksamheter i projektet. I den region där projektet genomfördes hade både antalet placeringar i skyddat boende och längden på placeringarna minskat under tiden närmast före projektet (Eriksson et al. 2021). När utvecklingsarbetet genomfördes pågick fortfarande Covid-19 pandemin och under pandemin hade antalet barn i skyddat boende minskat ytterligare vilket reducerade antalet ärenden som var möjliga att följa under utvecklingsarbetet. Den enhet för barn och unga som medverkade i projektet är stor, med över 40 handläggare i ett antal olika utredningsgrupper. En av gruppledarna för en utredningsgrupp ingick i arbetsgruppen och försökte fördela nya ärenden med placeringar i skyddat boende till sin utredningsgrupp. Trots det var logistiken kring ärenden svårt att få till i praktiken. Av olika anledningar placerades dessutom inte alla våldsutsatta kvinnor i det skyddade boende som ingick i projektet, utan i andra skyddade boenden i regionen. Även i dessa ärenden kunde socialtjänstens verksamheter pröva att arbeta i enlighet med modellen, i de delar som rör

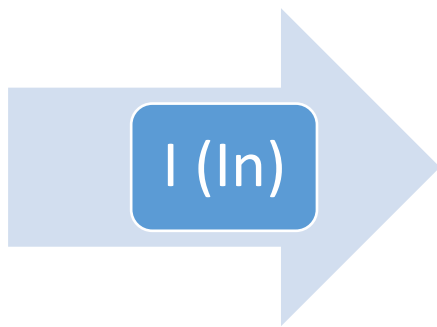
socialtjänsten. Men av alla dessa skäl var det få ärenden under projektperioden som involverade alla fyra verksamheter som medverkade i projektet.

Efter att verksamheterna prövat modellen i fallet "Lilla A" och andra ärenden arbetade forskarna fram en andra version som var ett mer färdigt utkast till modell. Målsättningen var att utveckla en modell som är fokuserad och samtidigt så enkel och tydlig att den kan överföras till andra kontexter än i den kommun där den utvecklats, och att det är praktiskt möjligt att omsätta den i det vardagliga arbetet med barn i skyddat boende. Med utgångspunkt i detta mer färdiga utkast intervjuades sedan arbetsgruppens medlemmar – verksamhet för verksamhet – om sina synpunkter på och erfarenheter av modellen. Efter denna andra intervjurunda utarbetades slutversionen som presenteras i den här rapporten.

IDEAL samverkan med barnet i centrum

Utvecklingsarbetet resulterade i en modell för barncentrerad samverkan när barnet kommer till det skyddade boendet, under tiden i det skyddade boendet, vid planering för och utflyttning från det skyddade boendet, i övergången till livet efter det skyddade boendet, och den syftar även till att mer långsiktigt stödja barnets återhämtning efter upplevelser av våld och boende i skyddad boende. Modellens olika delar och erfarenheter från att pröva den i praktiken beskrivs nedan.

In (I): När barnet kommer till det skyddade boendet

Mot bakgrund av de centrala frågor för utvecklings som identifierades i förhållande till placeringsfasen då barnet kommer till det skyddade boendet med sin förälder beslutades att här är målet med modellen att, för det första, säkra att det finns en aktör involverad i ärendet som tar det övergripande ansvaret för barnets situation.

För det andra är målet att skapa förutsättningar för en gemensam bild hos alla inblandade enheter av familjen som placeras. Det tredje målet är att underlätta en gemensam planering och samarbete mellan myndighetsutövande delar av socialtjänsten (vuxen respektive barn), eftersom samarbetet mellan dessa enheter är en nyckel till en god situation för barn i skyddat boende. För det fjärde ska modellen bidra till att kommunikationen mellan inblandade enheter etableras i placeringsfasen, för att underlätta att kommunikationen upprätthålls över tid. Inte minst mot bakgrund av modellens utgångspunkt i barnkonventionen och det dubbla perspektivet på barn blir det femte målet att säkra barns och föräldrars delaktighet i placeringsfasen. Utifrån de olika aspekter av barns delaktighet som skisserats av Hart (1992) blir det centralt att alla verksamheterna som är involverade i ärendet säkerställer att barn och föräldrar får information, konsulteras och/eller deltar i beslut i så hög utsträckning som möjligt med tanke på fallet och situationen.

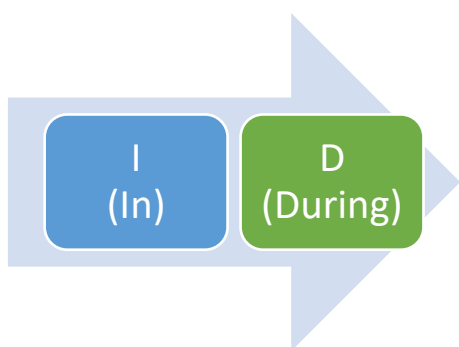
För att uppnå dessa mål förväntas inblandade verksamheter genomföra olika samverkansaktiviteter. Om det är någon annan som fattar beslut om placering i skyddat boende än handläggare ansvarig för barnet, ska den som är ansvarig för barn involveras av den som placeras (typiskt sett socialtjänstens vuxenhet). Den som fattar beslut om placering kallar också till ett samråd, där de som är ansvariga för myndighetsutövning (vuxna, barn och unga), skyddat boende och där eventuellt också öppenvård/verksamhet ansvarig för en pågående stödsats (om det finns en sådan) bjuds in av den som givit uppdraget till öppenvården. Samrådet ska som minimum innehålla informationsutbyte om historia och skäl till placering, en gemensam planering av vem som gör vad och när, inklusive hur barns

och föräldrars delaktighet säkras, och en planering för löpande kommunikation under ärendets gång. I detta skede ligger det på var och en av de samverkande verksamheterna att i den egna verksamheten se till att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

Idén om samråd inspirerades av Barnahusmodellen. Förslaget är att dessa samråd i första hand är digitala. Under projektperioden och när modellen prövades pågick Covid-19 pandemin, vilket betydde att alla involverade primärt arbetade med digitala möten, och digitala samråd uppfattades av arbetsgruppen som det mest tidseffektiva arbetssättet och ett sätt att enkelt försäkra sig om att samråden faktiskt går att få till i praktiken.

Under arbetsgruppens möten fördes diskussioner om vilken position och roll som brukare – föräldrar och barn – kan och bör ha vid samråden. Vissa praktiker menade att dessa möten endast bör vara till för professionella, och att brukare inte ska involveras. Andra menade att om brukare är med blir det ett bra sätt att säkra deras delaktighet. De berättade om exempel på hur de själva hade organiserat samråd inte digitalt utan som fysiska möten mellan socialtjänstens handläggare och barn och föräldrar i det skyddade boendet och med boendets personal närvarande. På det sättet blir både samverkan och brukardelaktighet naturliga inslag i arbetet, menade de. Erfarenheterna i arbetsgruppen som helhet gjorde det dock klart att på grund av arbetsbörda och scheman är det inte alltid möjligt att koordinera fysiska besök på annan plats på det sättet utan för stor fördröjning tidsmässigt. Samrådet bör hållas under de första par dagarna efter placering i skyddat boende, för att uppfylla sitt syfte. Om det inte är möjligt att få till stånd ett fysiskt möte inom rimlig tid kan ett digitalt möte vara ett alternativ, och brukare kan både bjudas om det bedöms hjälpsamt, eller så kan endast professionella delta, beroende på ärendet.

During (D): Under tiden i skyddat boende

Mot bakgrund av de centrala frågor för utveckling som identifierades i förhållande till tiden i skyddat boende beslutades att i denna fas är målen för samverkansmodellen för det första att bidra till att kommunikationen mellan myndighetsutövande enheter (vuxen respektive barn och unga) upprätthålls

under placeringstiden; och att dessa enheter står i dialog med det skyddade boendet. För det andra är målet att bidra till att barnavårdsutredningen inte avslutas endast med referens till placeringen i

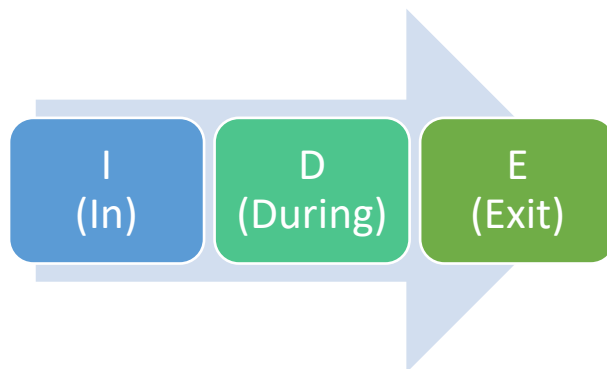
skyddat boende, så att även barnets behov av både skydd, stöd och behandling utanför/efter ett skyddat boende utreds ordentligt. För det tredje ska modellen bidra till att barns behov av ytterligare insatser under placeringstiden (t.ex. stöd till föräldern) uppmärksammas och för det fjärde ska alla verksamheter som är involverade i ärendet säkerställa att barn och föräldrar får information, konsulteras och/eller deltar i beslut i så hög utsträckning som möjligt med tanke på fallet och situationen.

För att uppnå dessa mål förväntas inblandade verksamheter utveckla och implementera lokala rutiner för löpande dialog mellan alla inblandade enheter. Vidare ska de delta i samråd vid behov och sådana kan aktualiseras av samtliga verksamheter. För det tredje behöver alla verksamheter ta ansvar för att se till att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

I förhållande till erfarenheter av att pröva modellen i praktiken tycktes utvecklingsarbetet i projektet i viss mån bidra till implementeringen av de aktiviteter som anges för den här fasen av processen. Idén att inkludera lokala rutiner för kommunikation och samarbete i modellen kom från de befintliga rutinerna för samarbete mellan ansvariga handläggare på vuxenenheten respektive enheten för barn och unga som redan fanns i den lokala socialtjänsten. Under arbetet med samverkansmodellen cirkulerades detta dokument i arbetsgruppen, vilket gav övriga medlemmar information både om att dokumentet fanns och om innehållet i det. Även representanterna från socialtjänsten blev varse att dokumentet behövde uppdateras och kompletteras – och även implementeras i praktiken så att det inte bara "samlar damm i bokhyllan", som en av arbetsgruppens medlemmar uttryckte det.

I fallet "Lilla A" som användes för att utveckla modellen stannade barnet och föräldern i det skyddade boendet under relativt lång tid, delvis på grund av att de inte kunde flytta ut förrän efter jul- och nyårshelgen. Denna utsträckta period i det skyddade boendet aktualiserade ett behov av ett ytterligare samråd för att klargöra behov av insatser och vem som tar ansvar för vad av de olika verksamheter som var involverade i ärendet.

Exit (E): Planering för och utflyttning från det skyddade boendet

När det blivit dags för att planera för utflytten från det skyddade boendet, och under utflyttningsfasen, är målet med samverkansmodellen att bidra till att barns och föräldrars behov av skydd och stöd kartläggs och synliggörs. Vidare är målet att

bidra till en bättre planering av eftervård, inklusive av förskola/skola och olika skydds-, stöd- och behandlingsinsatser. Detta behöver ske innan barn och förälder flyttar ut. Modellen ska också bidra till en så välplanerad utflytt som möjligt, även vid korta placeringar och till att utflytten genomförs enligt plan i så hög utsträckning som möjligt. Slutligen behöver alla verksamheter även i den här fasen ta ansvar för att se till att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

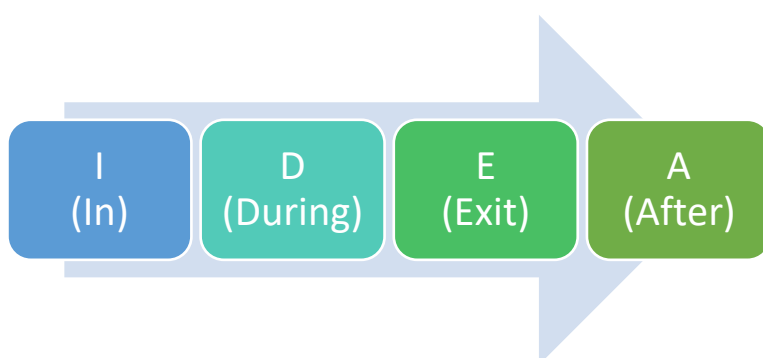
För att uppnå dessa mål förväntas inblandade verksamheter genomföra flera olika samverkansaktiviteter. När utflytt kan bli aktuell informerar den enhet som fattar beslut om placeringen andra verksamheter om att utflytt börjar bli aktuell. Den enhet som ansvarar för beslut om insatser till barnet - typiskt sett myndighetsutövande socialtjänst barn och unga - informerar i sin tur den stödenhet som ger insatser (öppenvården) så att den kan ha beredskap för att erbjuda stöd i övergången mellan det skyddade boendet och livet i ett eget boende. Vid planeringen för utflytt aktualiseras ett samråd, och det är den verksamhet som ansvarar för barnet (myndighetsutövning, barn och unga) som kallar till samråd. Övriga deltagare är åtminstone myndighetsutövande vuxenheten, det skyddade boendet och den verksamhet som genomför stödinsatser (öppenvård). Vid samrådet görs (som minimum) en gemensam planering av vem som gör vad och när inför utflyttning och livet efter det skyddade boendet och även insatsen "stöd i övergången" planeras. Var och en av de medverkande verksamheterna ansvarar för att se till att barn respektive förälder får information, att barn respektive förälder konsulteras och bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

I den lokala socialtjänst där projektet genomfördes var "stöd i övergången" en ny insats eftersom denna inte fanns i insatsrepertoaren när projektet drog igång. Idén till insatsen kom från tidigare erfarenheter hos en av deltagarna från en liknande pedagogisk insats bestående av täta hembesök under den första tiden i eget boende, med syfte att hjälpa barn och förälder både med praktiska saker

förknippade med en flytt till ett eget boende och hjälpa barnet med att göra flytten från det skyddade boendet begriplig och hanterbar. Detta så att barnet kan "landa" i det nya boendet. I insatsen ingick även hjälpa barn och förälder att skapa en gemensam berättelse om flytten till ett nytt hem. I den lokala kontexten fanns också vissa etablerade rutiner för hur uppdrag ges av myndighetsutövande delar av socialtjänsten till öppenvården, rutiner som samverkansmodellen behövde anpassas till. Därför blev det viktigt att enheten för barn och unga tar kontakt med öppenvården så tidigt som möjligt, för att den här insatsen ska kunna integreras i "ordinarie rutin" i så hög grad som möjligt. På det sättet ökar möjligheterna att socialtjänsten kan fortsätta arbeta enligt samverkansmodellen också efter projektperiodens slut.

Ett annat skäl till att involvera den enhet som erbjuder stöd (öppenvården) så tidigt som möjligt var att om möjligt ge barn och förälder en chans att redan i slutet av tiden i det skyddade boendet möta den personal som ska ge stöd i övergången. På det sättet kan de som erbjuder stöd i övergången lättare fungera som en brygga mellan det skyddade boendet och livet utanför. Då en kontakt i ett så tidigt skede, redan under tiden i det skyddade boendet/ innan utflytt, möjligen skulle kunna bli förvirrande för barn och förälder om inte de professionella själva är helt på det klara med sin arbetsfördelning, ägnade arbetsgruppdeltagarna från det skyddade boendet respektive öppenvården ett par egna möten åt att klargöra sina respektive roller och uppdrag och hur de bäst kan samarbeta runt barn och föräldrar som fortfarande finns i det skyddade boendet. Ambitionen var att bli så tydliga som möjligt både inför varandra och inför barn och föräldrar med vem som ansvarar för vad och vem som gör vad i samband med flytten från det skyddade boendet.

After (A): Övergången till livet efter det skyddade boendet

I utflyttningsfasen är samverkansmodellens mål att underlätta övergången till livet utanför det skyddade boendet och att överbygga eventuella glapp mellan det skyddade boendet och andra skydds-, stöd-

och behandlingsinsatser så att inte barn och föräldrar hamnar i ett "vacuum" utan stöd. Utan stöd blir risken större att den utsatta föräldern flyttar tillbaka till den som utövat våld. Målet är också att bygga in möjligheter till lärande i modellen, så att medverkande verksamheter kan ta lärdom av vad som fungerat och vad som inte fungerat i det specifika ärendet, och samverkansaktiviteterna i den här

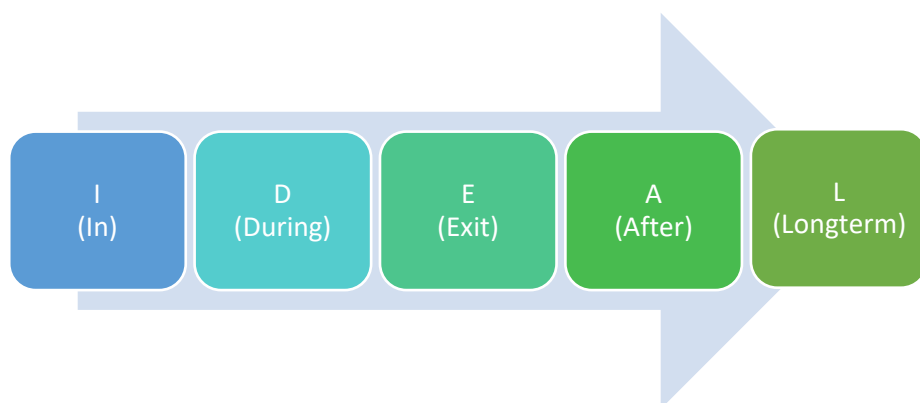
fasen ska även bidra till en gemensam bild hos alla enheter av vad som fungerat och vad som inte fungerat i ärendet. Också i den här fasen behöver alla verksamheter ta ansvar för att se till att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

För att uppnå dessa mål förväntas inblandade verksamheter genomföra flera olika aktiviteter. För det första genomförs insatsen "Stöd i övergången" vilken består av såväl praktiskt stöd som stöd till barnets känsla av sammanhang (begriplighet, hanterbarhet och mening) när familjen flyttar ut från det skyddade boendet, samt stöd som syftar till att barn och förälder utvecklar en gemensam förståelse/berättelse om att flytta ut. Denna insats behöver vara anpassad till det enskilda barnet och den enskilda föräldern. En utgångspunkt kan dock vara täta hembesök i kombination med praktiskt stöd, som hjälp i kontakten med olika myndigheter som Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller ett bostadsföretag, skola, banken och så vidare. Det kan dock även handla om att lära sig hitta i närområdet, få information om vilka fritidsaktiviteter som finns tillgängliga för barnen, eller vad som nu kan behövas för att barn och förälder ska etablera ett nytt och hanterbart vardagsliv.

För det andra genomförs en enkel gemensam utvärdering av samverkan i ärendet, som barnenhet/den som ansvarar för insatser till barn tar initiativ till och den genomförs på det sätt som blir praktiskt mest rimligt (t.ex. per telefon, e-mail, digitalt möte eller personligt möte). Det centrala är snarare att den gemensamma utvärderingen genomförs, än hur den genomförs.

För det tredje ansvarar var och en av de verksamheter som har kontakt med barn och förälder i denna fas för att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

Long term (L): Att mer långsiktigt stödja barnets återhämtning

Utifrån utvecklingsperspektivet på barn som upplevt våld blir det viktigt att också se placeringen i skyddat boende och tiden därefter i ett mer

långsiktigt perspektiv. Under den period som följer närmast efter flytten från skyddat boende är målet

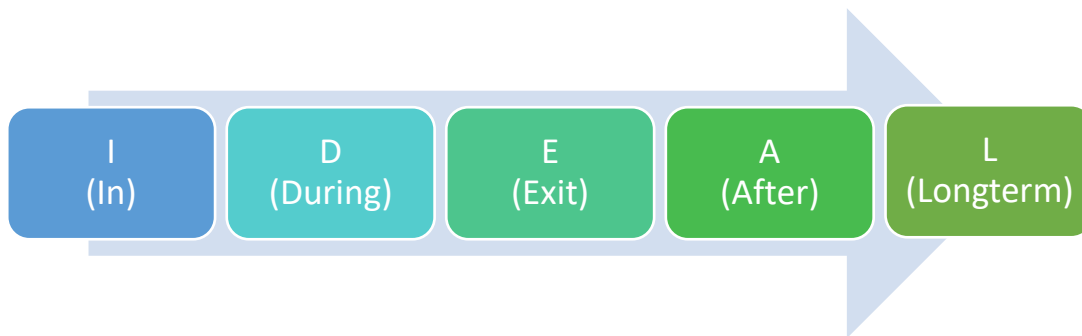
med samverkansmodellen för det första att säkerställa en vardag som ger förutsättningar för barnets återhämtning, där barnet har tillgång till förskola, skola, boende, fritidsaktiviteter, nätverk etcetera. Utifrån det mer långsiktiga perspektivet blir det för det andra också viktigt att kartlägga och synliggöra eventuella fortsatta skydds-, stöd- och behandlingsbehov efter flytten från skyddat boende. För det tredje är målet att överbrygga eventuella glapp mellan insatsen "stöd i övergången" mellan det skyddade boendet och livet utanför, och fortsatta stöd- och/eller behandlingsinsatser som barn och förälder kan vara i behov av. Målet är även här att säkra barns och föräldrars rätt till delaktighet vid insatser efter det skyddade boendet.

För att uppnå dessa mål förväntas inblandade verksamheter genomföra flera olika aktiviteter. Den första är uppföljningar av insatsen "stöd i övergången". I dessa deltar (som minimum) den verksamhet som har ansvar för beslut om insatser till barn (myndighetsutövande socialtjänst barn och unga) och verksamheten som erbjuder stöd (öppenvård). Uppföljningen bör som minimum innehålla ett informationsutbyte angående barnet situation efter det skyddade boendet och en kartläggning av eventuella fortsatta stödbehov. Det är också både barnenhetens och öppenvårdens ansvar att se till att barn respektive förälder får information; barn respektive förälder konsulteras, bjuds in att delta i beslutsfattande beroende på vad som är möjligt och rimligt med tanke på barnet och situationen.

Under utvecklingsarbetet diskuterades hur länge insatsen "stöd i övergången" kan och bör pågå. Slutsatsen var att om det är behoven hos det enskilda barnet och den enskilda förälderns om bör styra hur lång insatsen blir, är det svårt att ange en specifik tidsgräns. För att ändå ge något slags uppskattning, baserad på praktiska erfarenheter, kan insatsen förväntas pågå åtminstone under den första månaden av livet efter det skyddade boendet, med mer frekventa hembesök under de första par veckorna efter utflytt och mer glesa besök veckorna därefter. Men bortom den uppskattningen ansåg arbetsgruppens deltagare att det är svårt att ange absoluta ramar, eftersom varaktigheten beror på situationen och på andra verksamheter, exempelvis köer till andra insatser om barnet behöver det. Mot bakgrund av denna osäkerhet behöver insatsen följas upp regelbundet av den som beslutar om insats, så länge som insatsen anses behövas.

Slutsatser

Efter att ha utvecklat denna modell i fem steg, och efter att den prövats – antingen som helhet eller i delar – av praktiskt verksamma i en socialtjänst blir slutsatsen att modellen är möjlig att implementera i svensk socialtjänst och i arbetet med våldsutsatta föräldrar och barn. Det bör dock noteras att som med alla modeller behöver verksamheterna avsätta resurser för att det bli möjligt att implementera den i praktiken. Genom att utveckla en modell som ligger så nära "ordinarie arbetssätt" som möjligt, och genom att hålla nere "tillägg" till ordinarie arbete till ett minimum, bör ökade kostnader i form av personalens tid och administration exempelvis i form av att dokumentera kontakter mellan verksamheter och vilken information som inhämtats, vara hanterbara för den typ av verksamheter som berörs av modellen. Hur modellen fungerar i andra kontexter än den som den utvecklats i återstår att pröva i praktiken.

Referenser

Danermark, B., Germundsson, P. & Englund, E. (2013). *Toward an Instrument for Measuring the Performance of Collaboration across Organisational and Professional Boundaries*. Occasional Papers in Disability & Rehabilitation 2013:1. Malmö: Malmö University, Malmö University Electronic Publishing [<http://hdl.handle.net/2043/15799>].

Eriksson, M. (2017) Children's voices, children's agency, and the development of knowledge about children exposed to intimate partner violence, in Husso, M, Virkki, T, Notko, M, Hirvonen, H and Eilola, J (eds.) *Interpersonal Violence: Differences and Connections*. London: Routledge, 140-152.

Eriksson, M., Bergman, A-S., Ekström, V., Robertsson, K. (2021). *Utvärdering av Relationsvåldscentrum (RVC) i Stockholms stad*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola & Stockholms stad.

Eriksson, M, Broberg, A.G, Hultmann, O., Chawinga, E., Axberg, U. (2022) Safeguarding children subjected to violence in the family: Child centered risk assessments, *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(21), 13779; <https://doi.org/10.3390/ijerph192113779>

Eriksson, M. & Jonsson, L. (2021). *After the Violence Ensuring Child Rights Based Protection and Support to Children who are victims of Domestic Violence, during and after their stay at Women Shelters in Sweden: Work package Multi-disciplinary cooperation and referral pathways Summary of findings*. Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke University College.

Gieryn, T. F. (1983). Boundary-work and the demarcation of science from non-science: Strains and interests in professional ideologies of scientists. *American Sociological Review* 48(6), 781-795.

Hart, R. (1992) *Children's participation: – from tokenism to citizenship*. Firenze: UNICEF International Child Development Centre: 41.

Hester, M. (2011). The Three Planet Model: Towards an Understanding of Contradictions in Approaches to Women and Children's Safety in Contexts of Domestic Violence, *British Journal of Social Work* 41 (5), 837–853.

Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig E. & Kaldal, A. (eds) (2017). *Collaborating Against Child Abuse. Exploring the Nordic Barnahus Model*. Palgrave Mcmillan.

Liljegren, A. (2008). *Professionellt gränsarbete – socionomexemplet*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för socialt arbete, Diss.

SOU 2017:112. *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende*.

Stranz, H., Wiklund, S., Karlsson, P. (2016). People processing in Swedish personal social services. On the individuals, their predicaments and the outcomes of organisational screening, *Nordic Social Work Research* 6(3):174–187.